

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ НЕПРОФІЛЬНИХ ВИШІВ

3. Зверева І.Д. Концептуальні основи соціального захисту людей з функціональними обмеженнями. / І.Д. Зверева, І.Б. Іванова // Інвалід і суспільство. Проблеми інтеграції. – К., 1995. – С. 4 – 10.

4. Капська А.Й. Соціальна робота: навчальний посібник. / А.Й. Капська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.

5. Савчук Л. Навчання в інклюзивному класі. Особливості організації. / Л. Савчук. – Психолог. – 2014. – №2 (530). – С. 46 – 48.

6. Тюття Л.Т. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. / Л.Т. Тюття, І.Б. Іванова. – К.: ВМУРОЛ “Україна”, 2004. – 408 с.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2016

УДК 37.013.42:378.147(477)

Галина Кузан, кандидат філологічних наук
Львівського державного університету внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ НЕПРОФІЛЬНИХ ВИШІВ

У статті визначено та обґрунтовано інноваційні технології у формуванні мотивації до вивчення іноземної мови у студентів непрофільних вишів; встановлено алгоритм цього процесу у системі понять “потреба – мотив – стимул”, а також складові іншомовної комунікативної компетентності як результату професійної мовної підготовки.

Ключові слова: професійна мовна підготовка, інноваційні технології, мотивація, потреба, мотив, стимул, мовна компетентність.

Лит. 5.

Галина Кузан, кандидат філологічних наук
Львівського державного університету внутрішніх справ

ІННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ МОТИВАЦИИ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА У СТУДЕНТОВ НЕПРОФИЛЬНЫХ ВУЗОВ

В статье определены и обоснованы инновационные технологии в формировании мотивации к изучению иностранного языка у студентов непрофильных вузов; установлен алгоритм этого процесса в системе понятий “потребность – мотив – стимул”, а также составляющие иноязычной коммуникативной компетентности как результата профессиональной языковой подготовки.

Ключевые слова: профессиональная языковая подготовка, инновационные технологии, мотивация, потребность, мотив, стимул, языковая компетентность.

Halyna Kuzan, Ph.D. (Philology)
Lviv State University of Internal Affairs

THE INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF MOTIVATION TO THE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGE BY THE STUDENTS OF NON-CORE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article determines and substantiates the innovative technologies in the formation of the students' motivation to the learning of foreign language at the unspecialized higher educational establishments. The author establishes the algorithm of the process in the system of such concepts: “requirement-motive-stimulus” and components of the foreign communicative competence as a result of professional language training.

Keywords: professional language training, an innovational technologies, motivation, requirement, motive, stimulus, language competence.

Постановка проблеми. Професійно орієнтована мовна підготовка, як зазначено в рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи від 17 березня 1998 року щодо розвитку та функціонування сучасних мов, розширює доступ молодій людині до інформації, відкриває перспективу для участі в міжнародних

проектах, утверджує в професії, підвищує професійну мобільність [5]. Глобалізаційні виклики сучасної освіти обумовили тенденцію розвитку освіти в Україні – визначення національних індикаторів її якості та ефективності, їх узгодження із стандартами Educational at a Glance, умовами міжнародних

моніторингових досліджень (PISA, TIMSS, PEARLS).

Серед умов відповідності вищої школи України міжнародним стандартам важливою є ефективність мовної освіти, зокрема вивчення іноземної мови професійного спрямування у нефілологічних вишах. Професійно орієнтована мовна освіта є складовою цілісної фахової підготовки, забезпечує баланс між професійним, культурним та особистісним розвитком людини. Саме тому в процесі фахової підготовки студента в умовах вишу важливою є сформована мотивація до вивчення іноземної мови. Використання інноваційних технологій у цьому процесі забезпечує мовні компетенції, необхідні у професійному житті, а також дух професіоналізму; почуття ініціативи, допитливості; прагнення до досконалості, почуття змагальності, творчості; здатність працювати у групі; командний дух; почуття відповідальності тощо. Потреба студента отримати фахові знання, уміння та навички спонукає до пізнавального пошуку різних шляхів та засобів її задоволення. Належне володіння студентом іноземною мовою є запорукою його успіху та вдалої кар'єри в майбутньому.

Стан розробленості проблеми. Проблема професійно орієнтованого навчання іноземної мови є предметом міжгалузевих досліджень як зарубіжних, так й українських мовознавців, психологів, педагогів. Зокрема. М. Кенел виокремив основні компоненти іншомовної комунікативної компетентності; С. Джекобсон розглядає проблему підготовки кадрів та освіти із застосуванням найновіших технологій нейролінгвістичного програмування; С. Пасов обґрунтував принцип індивідуалізації в процесі вивчення іноземної мови у вишах; українські науковці Л. Потапенко, Л. Кнодель, О. Кузнєцова та інші присвятили низку праць дослідженню мети, сутності, інструментів реалізації та результатів професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних спеціальностей. Однак, проблема формування мотиваційної сфери особистості студента із застосуванням новітніх освітніх технологій у процесі вивчення іноземної мови є недостатньо дослідженою, що й обумовило вибір теми даної статті.

Метою статті є визначення та обґрунтування інноваційних технологій у формуванні мотивації до вивчення іноземної мови у студентів непрофільних вишів. У межах поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**: встановити алгоритм формування мотивації до вивчення іноземної мови професійного спрямування у студентів непрофільних вишів у системі понять

“потреба – мотив – стимул”; визначити роль інноваційних технологій для розвитку та корекції мотиваційної сфери вивчення студентами іноземної мови професійного спрямування.

Виклад основного матеріалу. У листопаді 2011 року своєю Резолюцією Рада Європейського союзу рекомендувала використання загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*) [1]. Рекомендації є керівним документом, що використовується для опису досягнень тих, хто вивчає іноземні мови у Європі та інших країнах, для валідації рівнів знань іноземної мови, формування мотивації до її вивчення. Розвиток і корекція мотиваційної сфери студента із застосуванням інноваційних технологій забезпечує ефективність процесу навчання іноземної мови професійного спрямування.

Звичайно інноваційні технології навчання поділяють на: інтерактивні, комп'ютерні і проектного навчання. За визначенням І. Підласого, освітній процес у сучасному навчальному закладі будь-якого типу чи рівня акредитації, що заснований на використанні інноваційних технологій, сприяє самореалізації та самоствердженню особистості, орієнтований на її потреби та можливості, гуманізовані і особистісно-орієнтовані культурні цінності, застосування творчих, активних, індивідуально-диференційованих форм і методів, суб'єкт-суб'єктні стосунки, визначає роль викладача як консультанта-помічника, а результат як особистісний та професійний розвиток, можливість самоактуалізації та самореалізації [3, 210]. Таким чином, рушійною силою інноваційного процесу навчання є спрямованість на особистість суб'єкта, а вже динаміку і напрям його пізнавальної діяльності визначає мотивація.

Мотивація студентів до вивчення іноземної мови у непрофільних вишах завжди є емоційно та естетично забарвленою, впливає із їхніх потреб і бажань, а в структурі особистості пов'язана із метою діяльності, прагненням професійного зростання, самоактуалізації. В ієрархічній схемі людських потреб, запропонованій А. Маслоу у формі піраміди, перші чотири рівня охарактеризовано як базові потреби: фізіологічні (їжа, повітря, сон тощо); безпека і гарантії; любов і соціальні зв'язки (сім'я, друзі, турбота тощо); повага і самоповага (визнання іншими і самим собою). Наверху цієї ієрархії знаходиться потреба в зростанні – в самоактуалізації: цілісність, майстерність, досконалість, справедливість, достаток, простота,

жвавість, краса, добро, унікальність, грайливість, правда, незалежність і осмислення. Самоактуалізація є надпотребою, вона є не чимось зовнішнім, чого потребує організм людини, а лише внутрішнім розвитком того, що вже є в організмі, або, правильніше, того, що власне є організмом. А. Маслоу вважав, що самоактуалізація як надпотреба виникає тільки після задоволення базових потреб [2, 120].

На нашу думку, формування у студентів мотивації до навчання іноземної мови професійного спрямування слід почати із завдання: шляхом самооцінки визначити потребу вивчення дисципліни в ієрархії потреб А. Маслоу. Назвемо це етапом створення початкової мотивації. Очікуваним результатом даної ситуації є спонукання студентів до нової діяльності, вияв ними попередніх досягнень у вивченні іноземної мови та усвідомлення браку знань, вмінь та навичок, поява незадоволеності, здивування та зацікавленості. Це дозволить студентові встановити ціннісну значущість навчального предмету, викличе пізнавальний інтерес, спрямує сприйняття, допоможе перетворити цілі "майбутнього" у ряд проблем, задач, завдань, що мають безпосередній стосунок до "сьогодення". Таким чином, алгоритм формування мотивації до навчання іноземної мови професійного спрямування визначаємо у системі поняття "потреба – мотив – стимул".

Потреба у вивченні іноземної мови виникає у студента як відчуття соціального або психологічного дискомфорту через брак знань, вмінь і навичок у процесі спілкування, пошуку інформації, набуття досвіду, можливості самовиявлення, самоствердження та самореалізації. Ці потреби, як стан дефіциту, дисбалансу, спонукають до дії, породжують інтерес до цільової мовленнєвої діяльності, мають пізнавальний характер і є, водночас, наслідком суспільних умов. Потреба пробуджує пошукову активність, спрямовану на знаходження способу її задоволення. Студент може вибрати будь-який спосіб з тих, які він знає (самоосвіта, лінгафонні курси, дистанційне навчання тощо), однак реально сфера його вибору пов'язана, перш за все, з конкретними умовами навчання у виші.

Ефективність процесу навчання іноземної мови професійного спрямування забезпечує інтерес студентів до занять у формі емоційного вияву цієї потреби, що забезпечує скерованість особистості на її задоволення. Сформований інтерес обумовлює появу спонукальних дій, мотивів. Мотив – це усвідомлене спонукання до дії і саме в ньому знаходять відображення і виявлення потреби та інтереси. Таким чином,

мотиви, потреби та інтереси схожі за своєю сутністю: *потреби людини* – це нестача чогось, *інтереси* – це усвідомлені потреби, джерело діяльності, об'єктивна необхідність виконання певних функцій для задоволення потреб; *мотиви* – усвідомлені причини діяльності, спонукання людини до чогось. Однак слід пам'ятати, що потреба – це тільки образ бажаного блага, котре прийде на зміну потребі за умови, якщо будуть виконані (мотивовані) певні дії.

Для навчання іноземної мови професійного спрямування характерна велика кількість різноманітних мотивів. Це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил (мотиваторів), які спонукають студента до пізнавально-комунікативної діяльності, визначають поведінку, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей колективу.

Формування мотивації до навчання англійської мови професійного спрямування розглядаємо як процес впливу на поведінку студента факторів-мотиваторів. Теоретично його умовно можна розділити на декілька етапів, що настають один за одним. Розглянемо їх у поєднанні із конкретними навчальними ситуаціями вивчення англійської мови студентами-юристами.

Перший етап – виникнення потреби вивчати англійську мову професійного спрямування. Потреба виявляється як відчуття студентом нестачі знань, вмінь і навичок, усвідомлення необхідності цих знань для майбутньої професійної діяльності. Це відчуття створює неспокій і потребує задоволення. До уже розглянутої нами можливої мовної ситуації цього етапу долучаємо такі форми роботи, як тестування (з метою виявлення рівня володіння мовою, усвідомлення потреби як нестачі знань, вмінь і навичок у вивченні іноземної мови професійного спрямування тощо), створення ситуації успіху, повідомлення навчальних вимог, аналіз випадків із практики тощо.

Другий етап – пошук способів задоволення потреби в навчанні англійської мови професійного спрямування. Потреба досконалого знання іноземної мови для майбутнього юриста все більше усвідомлюється з досвідом навчання і фахової підготовки. На початковому етапі навчання потреба вивчати іноземну мову професійного спрямування носить абстрактний характер, і лише при наявності відповідних педагогічних умов на заняттях ця потреба стає реальною, такою, що може бути задоволена. Під педагогічними умовами для вивчення іноземної мови професійного спрямування ми розуміємо наявність відповідної матеріально-технічної бази

(комп'ютерне забезпечення, Інтернет, лінгафонний кабінет тощо), дидактичне забезпечення, належна організація та проведення навчального процесу тощо.

Третій етап – визначення кінцевих і проміжних цілей і напрямів дій. Студент з допомогою викладача визначає, що йому треба конкретно отримати та зробити для задоволення потреби. На цій стадії відбувається усвідомлення того, які перспективи відкриває задоволення потреби і які навчально-пізнавальні зусилля необхідно для цього прикласти індивідуально кожному і колективу в цілому. Тут доцільно використовувати індивідуальні консультації, завдання різного рівня складності, роботу в парах, групах. Основою процесу навчання іноземної мови професійного спрямування є педагогічна взаємодія між суб'єктами цього процесу в системах: “викладач – студент”, “студент – студент”. Педагогічна взаємодія є засадничим елементом будь-якого педагогічного процесу, оскільки навчання іноземної мови професійного спрямування – це спільна міжособистісна діяльність.

Життєві обставини, природні та штучно створені педагогічні умови вишу підштовхують студента до вибору певного шляху у задоволенні потреби в навчанні іноземної мови професійного спрямування тощо. Тут вибір тих чи інших видів мовленнєвих занять відбувається як би сам собою, без чіткого усвідомлення процесу і обставин, спонтанно, – спочатку як спосіб задоволення навчальних вимог, вирішення поставлених викладачем завдань, а потім як цілого комплексу мовленнєвих потреб (більше знати про країну і культуру народу, мову якого вивчаємо, про особливості мовного забезпечення функціонування систем правосуддя, мати навички усного та писемного мовлення на задані теми тощо).

Четвертий етап – це виконання конкретних навчальних дій, які допомагають досягти поставлених цілей у застосуванні різних форм (аудиторні, позааудиторні), видів (читання, письмо, аудіювання, говоріння) і методів (словесних, наочних, практичних) мовленнєвої діяльності у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування. Доцільне використання названих форм і видів мовленнєвої діяльності забезпечує систематичне накопичення і розширення словникового запасу шляхом впровадження у навчальний процес системи вправ у поєднанні із змістовими і ситуаційними характеристиками комунікативної взаємодії, розвиток зв'язного мовлення тощо.

П'ятий етап пов'язаний з отриманням результату, який послаблює, зберігає чи посилює інтерес до навчання іноземної мови професійного

спрямування. Відчуття задоволення потреби в навчанні іноземної мови професійного спрямування як нестачі знань, умінь і навиків свідчить про результат навчання як досягнення певного рівня іншомовної комунікативної компетентності. Ця компетентність, за М. Кенелом, має такі складові:

- граматична компетенція (рівень засвоєння студентом граматичного ладу, включаючи словниковий запас, правила правопису і вимови, словотворення і побудови речень);

- соціолінгвістична компетенція (уміння доречно використовувати і розуміти граматичні форми у різних соціолінгвістичних контекстах для використання окремих комунікативних функцій);
- дискурсивна компетенція (здатність поєднувати окремі речення у зв'язне повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різні синтаксичні й семантичні засоби);

- стратегічна компетенція (здатність використовувати вербальні і невербальні засоби при загрозі зриву комунікації у випадку недостатнього рівня компетентності співрозмовника або через наявність побічних ефектів) [4].

У процесі навчання іноземної мови професійного спрямування важливою є проблема оцінювання отриманих студентом результатів. Розв'язання цієї проблеми має ситуаційний характер і може здійснюватися оцінкою, похвалою, визначенням рейтингової позиції тощо. Однак студент повинен усвідомлювати особистісну потребу у вивченні іноземної мови професійного спрямування, а тому й здійснювати свою власну, “внутрішню” оцінку і винагороду.

Висновки. Вища освіта є одним із основних важелів цивілізаційного поступу, забезпечує прискорення економічного і культурного розвитку країни, сприяє формуванню свідомих, суспільно активних громадян, конкурентоспроможних на світовому ринку праці. У процесі професійної підготовки у студентів розвивається рефлексія, а на її основі – самосвідомість та самооцінка, розуміння та визначення життєвої перспективи, потреба бути успішними в обраній професії. Запорукою успіху в професії є іншомовна комунікативна компетентність як результат вивчення іноземної мови професійного спрямування. Мотивація, що спонукає студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах, займає особливе місце у психолого-педагогічному забезпеченні професійної підготовки, є складовою об'єкту в процесі формування їх професійних компетентностей. Мотивацію вивчення іноземної мови професійного спрямування в цілому визначає

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ВИВЧЕННЯ МОВИ У ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

усвідомлення особистісних потреб, мотивів і стимулів. Формування мотивації до вивчення англійської мови на непрофільних спеціальностях, раціональне застосування інноваційних особистісно орієнтованих технологій допоможуть студенту реалізувати особистісні базові потреби визнання та самоповаги, визначать перспективу само актуалізації.

В перспективі подальших досліджень проблеми буде розглянуто ефективність застосування в процесі вивчення англійської мови професійного спрямування технології проєктів.

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання: доктор пед. наук, професор С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу [3-е изд. Пер. с англ.]. – СПб: Питер, 2008. – 352 с.

3. Підласий І.П. Педагогіка: Новий курс [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів. У двох книгах. Книга 1: Загальні основи. Процес навчання / І.П. Підласий – М.: Гуманітарний видавничий центр ВЛАДОС, 2008. – 576 с.

4. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy / M. Canal // Richards J. and Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London: Longman, 1983. – P. 2 – 27.

5. Recommendation № R (98) 6 of the Committee of Ministers to member states concerning modern languages. Council of Europe. Committee of Ministers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <https://wed.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=530647&SecMode=1&DocId=459522&Usage>

Стаття надійшла до редакції 27.07.2016

УДК 37.012:811

Людмила Шерстюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови
Чорноморського національного університету імені Петра Могили

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ВИВЧЕННЯ МОВИ У ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У статті йдеться про основні типологічні групи стратегій вивчення мови, описані в зарубіжних педагогічних дослідженнях. Проаналізовано спільні та відмінні риси класифікацій. Виокремлено педагогічні та психологічні особливості стратегій вивчення мови.

Ключові слова: навчальні стратегії, стратегії вивчення мови, когнітивні стратегії, метакогнітивні стратегії, соціальні стратегії, комунікативні стратегії, афективні стратегії, компенсаційні стратегії.

Рис. 6. Літ. 6.

Людмила Шерстюк, кандидат педагогических наук, доцент кафедры английского языка
Черноморского национального университета имени Петра Могилы

КЛАССИФИКАЦИЯ СТРАТЕГИЙ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Статья посвящена основным типологическим группам стратегий изучения языка, описанным в зарубежных педагогических исследованиях. Проанализированы общие и отличительные характеристики классификаций. Выделены педагогические и психологические особенности стратегий изучения языка.

Ключевые слова: учебные стратегии, стратегии изучения языка, когнитивные стратегии, метакогнитивные стратегии, социальные стратегии, коммуникативные стратегии, аффективные стратегии, компенсационные стратегии.

Lyudmyla Sherstyuk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the English Language Department
Chornomorskiy Petro Mohyla State University

THE CLASSIFICATION OF STRATEGIES OF LANGUAGE LEARNING IN THE PEDAGOGICAL RESEARCHES

The article deals with the main typological groups of language learning strategies described in the foreign pedagogical researches. The author analyzes the taxonomy of language learning strategies in terms of common and different features. The pedagogical and psychological aspects of language learning strategies are defined.

Keywords: learning strategies, language learning strategies, cognitive strategies, metacognitive strategies, social strategies, communicative strategies, affective strategies, compensatory strategies.

Постановка проблеми. У добу стрімкого розвитку всіх сфер суспільного життя важливим стає не скільки сприйняття інформації, скільки її якісне засвоєння, обробка та імплементація. У педагогічній діяльності цей процес відбувається